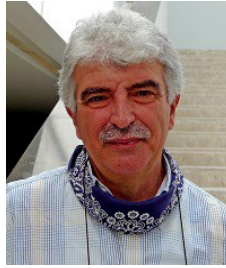

Οι εσχατιές είναι πάντα περιούσιοι τόποι, κι ας τις λένε οι άλλοι άγονες.

Του Νικόλα Γ. Μαστροπαύλου*

Η Ήπειρος είναι ψηλά βουνά που τραγουδούν ένα υπερβατικό πολυφωνικό τραγούδι.

*Γλυκοχαράζουν τα βουνά και οι όμορφες κοιμούνται
Τα παλληκάρια τα καλά στα ξένα τυραννιούνται.*

Είναι παντοδύναμοι οι τόποι που στην ατμόσφαιρα τους πλανώνται σε όμοιες αναλογίες η ομορφιά και ο καημός, η χαρά και το παράπονο. Αφουγκράσου τα τραγούδια τους. Έχουν το ηχώχρωμα της λύπης, όμως δεν είναι μοιρολόγια. Δεν είναι αφημένοι στη μοίρα τους. Εκείνοι την κτίζουν περίτεχνα, όπως ήξεραν να κάνουν πάντα για τα τοξωτά γεφύρια, τα καλντερίμια, τις βρύσες, τα σπίτια τους. Από ενδημική πέτρα, σκληρή και ανθεκτική σαν σίδηρο, θραύσμα των ψηλών βουνών. Έτσι μοιάζουν και οι άνθρωποι, ψηφίδες του μωσαϊκού των ψηλών βουνών.

Πώς γίνεται αυτό το σκληρό τοπίο να αποπνέει τόση ευαισθησία; Πώς γίνεται η σκληρή βιοπάλη να μετουσιώνεται σε τόση γλυκιά αγάπη για τη ζωή; Όπως ακριβώς μετουσιώνονται τα πονεμένα τραγούδια της ξενιτειάς σε ευφρόσυνο γλέντι τον Δεκαπενταύγουστο στην πλατεία του χωριού. Περπάτησε ξανά στα μονοπάτια των τραγουδιών. Δεν είναι παραπονεμένα λόγια, αλλά αισθαντικά. Δες τα κλώσματα του πωγωνίστου χορού. Είναι βαριά, σοβαρά, αποφασιστικά, σαν τα πρόσωπα κάτω από την ομπόλια που έχουν ζωγραφισμένο στο πρόσωπό τους το συνωμοτικό χαμόγελο της ζωής. Αυτό το χαμόγελο, το διανθισμένο με την αισθαντικότητα των ηπειρώτικων τραγουδιών και το αίνιγμα των ψηλών βουνών, ζωγραφίζει ο Βασίλης Σταύρου. Αν και θραύσμα του Τζουμέρκου αυτός και χαλίκι του Καρπάθιου πελάγους εγώ, αισθάνομαι ότι οι ιδεολογίες μας είναι συγγενείς πρώτου βαθμού, του «άγονου» τόπου εκείνου, της «άγονης γραμμής» εμένα.

Είναι τόσο σπουδαίο να ζεις πάνω στην ίδια διαγώνιο της Ελλάδας, σε αυτήν που ξεκινά από το Πωγώνι, διατρέχει σαν ερωτικό σκίρτημα τη ραχοκοκαλιά της Ελλάδας, την Πίνδο, και βγαίνει στον Σαρωνικό, τις Κυκλάδες, την έρημο του νοτίου Αιγαίου μετά την Ανάφη και φτάνει μέχρι την απόμερη Κάσο; Εκ πρώτης όψεως, όχι. Αυτός είναι ο μεγαλύτερος συνδετικός ιστός που μπορείς να διατρέξεις εντός των επίσημων ορίων της ελληνικής επικράτειας. Είναι, όμως, πολύ σπουδαίο να ζεις στις άκρες της. Οι εσχατιές είναι πάντα περιούσιοι τόποι, κι ας τις λένε οι άλλοι άγονες.

Εν αρχή είναι ο τόπος, λέει ο Βασίλης Σταύρου, που εμπνέει. Είναι φανταστικό να μεγαλώνεις μέσα στις στερήσεις και να είναι γεμάτη χρυσάφια και μαλάματα η ψυχή σου. Να ζεις περικλειστος από βουνά ή από θάλασσα και να μην αισθάνεσαι φυλακισμένος, αλλά ελεύθερος να περπατήσεις στην ορθάνοιχτη λεωφόρο που φτάνει ως τις άκρες της Γης. Να φεύγεις με μόνα υπάρχοντα τις ζωγραφιές που είναι

φορτωμένος ο νους σου, να περιδιαβάξεις τον κόσμο, να πετυχαίνεις πολλά, αλλά η μεγαλύτερη επιτυχία σου και η δικαίωση είναι να επιστρέφεις στον τόπο που δεν μπορούσε να σε ζήσει και να φέρνεις πίσω πιο ώριμες, πιο περίτεχνες, πιο δυνατές, τις εικόνες που σε προίκισε. Αυτό έκαναν πάντα οι Ηπειρώτες, αυτό έκανε και ο Βασίλης Σταύρου. Μικρή πατρίδα και καρδιά είναι κοινός τόπος. Και επέστρεψε στο Κάτω Αθαμάνιο μαζί με τα έργα του και την ψυχή του και δημιούργησε το Αθαμανικό Κέντρο Τέχνης. Εγώ είμαι της χειρονομίας, λέει ο Βασίλης Σταύρου, κι αυτή είναι η χειρονομία του.

Φεύγοντας είχε αφήσει έναν πρωτόλειο έργο του στο καφενείο της κυράς Σοφίας στο Κάτω Αθαμάνιο. Κι εκείνο έμεινε εκεί και τον περίμενε υπομονετικά να επιστρέψει, σαν ένα τάμα κρεμασμένο σε θαυματουργή εικόνα του αγίου. Μοιάζει σαν να είναι μια οφειλή. Το έργο μου είναι γέννημα του γενέθλιου τόπου μου λέει. Κι αυτό είναι έναυσμα για την εξερεύνηση του τόπου.

Εδώ τραγουδούν τα Αθαμάνια όρη. Μοιάζει με θαύμα, αλλά ένα μοναχικό κίτρινο πλατανόφυλλο πάνω στο γυμνό κλαδί ή μια χούφτα κόκκινα φύλλα οξιιάς έχουν τη δύναμη της πινελιάς σπουδαίου ζωγράφου. Λίμνη Πουρναρίου, Αραχθος, καταρράκτες, βρύσες με πέντε ή και εννιά κρουνοί, απίθανα δάση, απόλυτη επαφή με τη φύση, πέτρινα χωριά, το κόκκινο «Βασιλομονάστηρο» και οι άλλες στο χρώμα της ωχρής πέτρας εκκλησιές, ζωντανό νήμα με τις αναμνήσεις. Η διαδρομή από την Άρτα του κάμπου ως τα ψηλότερα χωριά, είναι αποκαλυπτική της ζωγραφικότητας και της μουσικότητας των βουνών. Όλα αυτά πάνω στα οποία ανταμώνουν τα ηπειρώτικα τραγούδια και η ζωγραφική του Βασίλη Σταύρου. Και τα δυο δεν σε παρακινούν να κάνεις άσκοπη όρεξη, αλλά να βυθιστείς όλο και πιο βαθιά στις σκέψεις και στο συναίσθημα. Όχι, σίγουρα δεν είναι λύπη αυτό που αισθάνεσαι, είναι συγκίνηση. Η συγκίνηση έχει μέσα της την κίνηση και η κίνηση την αλλαγή, το καινούργιο, τη ζωή δηλαδή.

Εδώ συμβαίνουν πράγματα και θάματα. Κι ένα από αυτά είναι το Αθαμανικό Κέντρο Τέχνης. “Αλλιώς μιλά η ζωγραφική στον τόπο που γεννήθηκε. Να πάμε τον κόσμο εκεί που γίνονται πράγματα και όχι να πάμε τα πράγματα εκεί που υπάρχει κόσμος” σκέφτηκε ο Βασίλης Σταύρου. Κι όταν οι άνθρωποι ανεβαίνουν στο Κάτω Αθαμάνιο, σπουδάζουν τη φύση-μητέρα των έργων. Βλέπουν τα βουνά, τα δένδρα, τα γεφύρια, τα σπίτια, τα ζώα, πριν χαθούν στις εσωτερικές διαδρομές των ειδώλων τους πάνω στον καμβά ή το χαρτί, ζωγραφισμένα με απλά μολύβια, πιο πολύπλοκα χρώματα και ακόμη πιο σύνθετες τεχνικές όπως της δικής του επινόησης φωτουδρογραφία. Γιατί κι αυτά τα έργα δεν είναι τόσο απλά όσο οι εικόνες που πήρε μαζί του στο δισάκι του μαζί με το ψωμί ο ζωγράφος για το ταξίδι του. Έχουν μέσα και τις εμπειρίες του δρόμου, τα βιώματα του ταξιδιού. Κι αυτά είναι επιπλέον πλούτος στο πρώτο κομπόδεμα που τον εφοδίασε ο τόπος. Κι αυτά ο Βασίλης Σταύρου θέλει να τα προσφέρει στις επόμενες γενιές. Ας ακούσουμε το τραγούδι του...

*Ο Νικόλας Γ. Μαστροπαύλος κατάγεται από την Κάσο
και είναι δημοσιογράφος – πολιτισμολόγος.*